

Завод за заштиту споменика културе града Београда / Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

Робни магaзин *Department Store*

Фасада изведено стање

Робни магaзин Краља Петра 16

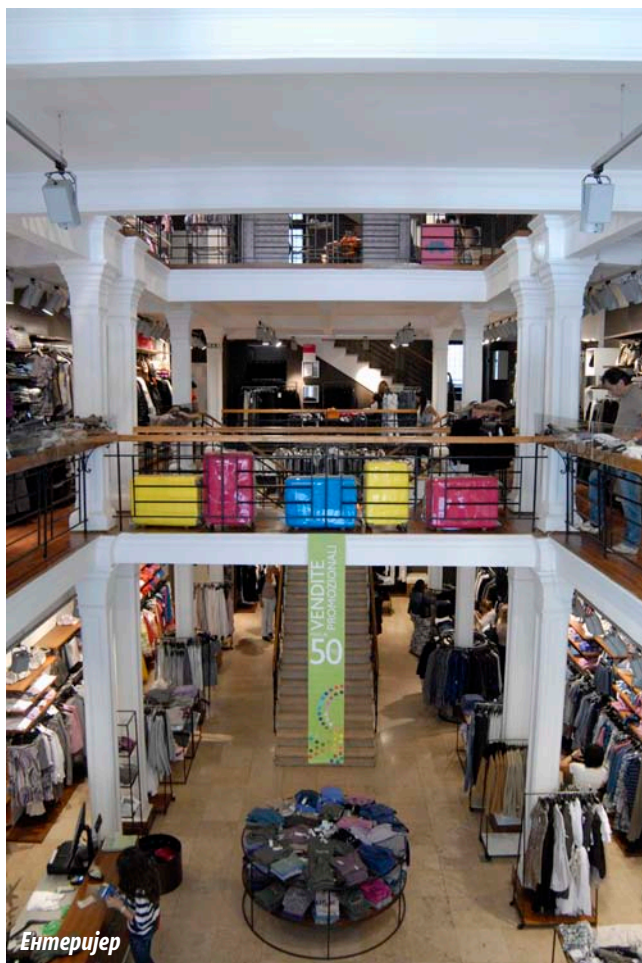

У некадашњој главној трговачкој улици Београда, Улици краља Петра, помало скривен на први поглед, налази се прави архитектонски бисер, пропорционалан и љубак, раритетан за наш град. Ово несвакидашње ауторско остварење, познато као Робни магaзин, саграђено је 1907. године према пројекту инжењера Виктора Азриела.

Виктор Давид Азриел је рођен у Београду 1880. године, у богатој јеврејској трговачкој породици. Његов отац Ха(ј)им је био активан члан, а једно време и председник београдске Јеврејске општине сефардског обреда. Након основне школе и гимназије у Београду, Виктор Азриел одлази у Беч на Техничку високу школу. Први познати посао по повратку у

Фасада

Ентеријер

родни град била је поправка породичне куће. Изузев зграде Робног магазина, на чијем десном пиластру је уклесано име овог инжењера, име Виктора Азриела се везује и за зидање јеврејске синагоге Бет Израел у Улици цара Уроша која је срушена у бомбардовању 1941. године, а чијом је изградњом руководио. Рано је престао да се бави инжењерском праксом и потпуно се посветио изучавању ционизма, путовањима и писању. Стрељан је 1942. године.

Робни магазин је подигнут за Бенциона Булија, познатог банкара и народног посланика. То је била прва модерна робна кућа у Београду, потпуно другачија од традиционалних дућана. Управо специфична намена зграде омогућила је пројектанту слободнији третман ентеријера и употребу савремене конструкције. Ова сразмерно мала грађевина основе 8 метара x 20 метара, има подрум и четири етажe. Приземље, међуспрат и спрат представљају јединствен

Флорални мотив на парпету

продајни простор. Робни магацин је био прва трговачка зграда у Београду у којој је више етажа међусобно спојено и отворено, јер је прегледност један од основних услова који је неопходно испунити у пројектовању магацина. Овако отворен простор постигнут је употребом стубова и галерија, као и гвозденим мостом који је повучен кроз централни део у висини првог спрата, а осветљен је преко фасаде и правоугаоних лантерни на равном крову. Највиши спрат је сасвим издвојен гвозденим таваницом и предвиђен за складиште, а у задњем делу, иза продајног простора, смештене су канцеларије.

За конструкцију је употребљен армирани бетон као и код зграде Београдске задруге архитеката Николе Несторовића и Андре Стевановића. Сви конструктивни елементи – гвоздени носачи и декоративни стубови – допремљени су из Аустрије.

Архитектонском програму Робног магацина одговара сецесијски обрађена фасада. Њена једноставна ортогонална подела произашла је из употребљеног материјала. Урађена као стаклена „зид завеса“ придржана гвозденим решетком, фасада је смештена између двају мермерних пилона с карактеристичним завршецима – фијалама. Бели пилони, на црним полираним гранитним базама, декорисани су рељефно, натуралистичким женским маскама расплетене

косе, од којих се спуштају стилизоване геометријске траке. Ови мотиви, који се појављују на појединим београдским фасадама тога времена, инспирисани су Оријентом и карактеристични су за сецесијски стил. Умерену сецесијску декорацију има и лучни фасадни завршетак, као и гвоздена балконска ограда, која својом позицијом пресеца зграду по средини. Употребљени стилизовани флорални орнаменти усклађени су с природом материјала и нису инспирисани позајмицама из класичне архитектуре.

У централном делу приземља, симетрично постављен и у основи трапезасто увучен, смештен је портал с веома успешним и занимљивим рукохватима у виду лабудова. Овај зооморфни детаљ, уз антропоморфне женске маске, геометријске траке и флоралне преплете тако заокружује декоративни репертоар Робног магацина.

Робни магацин у Улици краља Петра бр. 16 у Београду, наглашено вертикалан, лепих пропорција и складан, најуспелији је и најчистији пример сецесијске архитектуре у Београду. Овај избор стила није нимало необичан с обзиром на то да се инжењер Виктор Азриел школовао у Бечу, где је имао прилику да се директно, на самом извору сецесије, учи и инспирише. Овај стилски правац, у различитим земљама различито називан – ар

нуво (у Француској и Белгији), југендстил (у Немачкој), сецесија (у Аустрији), модерн стајл (у Енглеској), настао је крајем 19. века као реакција на академизам и еклектицизам. Одликује се употребом нових материјала, богатом орнаментиком, другачијим схватањем простора, пропорцијама, необичним бојама. Захваљујући Робном магазину, Београд иде у корак с временом, а пројектант уводи сецесију у архитектуру Београда готово истовремено кад је актуелна и у другим земљама. Примењујући све елементе „нове уметности“, Виктор Азриел је пројектовао овај усамљени архитектонски склоп, можда пре уклопив у шира европска струјања него у домаћа. Остале београдске зграде које стручњаци убрајају у сецесијску архитектуру усвојиле су само поједине, пре свега декоративне, елементе овог стила. На Робном магазину су употребљени савремени материјали – стакло, гвожђе, армирани бетон, све врсте карактеристичних орнамената; простор је отворен и осветљен, а пропорције су готово савршене... И када га посматрач најзад уочи у сенци раскошних академских здања, ненаметљив а фасцинантан, препун контраста а уравнотежен и хармоничан, подсети га помало својим обликом на тријумфални лук и уведе у га у неки неочекивани свет...

Робни магазин је утврђен за културно добро 1966. године (Решење Завода за заштиту споменика културе града Београда бр. 1068/3, од 30. 12. 1966)

Литература:

1. Досије споменика културе – Робни магазин, Завод за заштиту споменика културе града Београда
2. Д. Азриел, Мој пут у Палестину, Београд, 1922.
3. И. Шланг, Јевреји у Београду, Београд, 1926.
4. Z. Manević, Pioniri moderne arhitekture Beograda, Arhitektura i urbanizam, br. 16, 1962.
5. S. G. Vognović, Azriel, Viktor David, Arhitektonska enciklopedija Beograda XIX i XX veka, Beograd, 2005, 681–682.
6. Д. Ђурић-Замоло, Виктор Давид АЗРИЕЛ, Градитељи Београда 1815–1914, Београд, 2009, 16–20.

Декоративна маска

Department Store 16, Kralja Petra Street

Историјска фотографија из колекције Милоша Јуришића

In the former main commercial street of Belgrade, Kralja Petra Street, a bit hidden at first sight, there is a real architectural jewel, proportionate and graceful, rarity for our city. This unusual author's achievement, known as the Department store, was built in 1907 after the design by engineer Viktor Azriel.

Viktor David Azriel was born in Belgrade in 1880, into a rich Jewish merchant family. His father, Ha(j)im was an active mem-

ber, and for a while, even a president of the Belgrade Jewish community of Sephardic style. After primary and secondary schools in Belgrade, Viktor Azriel went to Vienna to the Technical High School. The first known work upon returning to his hometown was a repair of the family house. Except for Department store building, on whose right pilaster is carved the name of this engineer, the name of Viktor Azriel is linked with building of Jewish synagogue Beth

Israel in Cara Uroša Street, which was destroyed in the bombing of 1941, and of whose construction he was in charge. He ceased to engage himself in engineering practice very early and totally devoted himself to the study of Zionism, travel and writing. He was shot in 1942.

Department store was built for Bencion Buli, a famous banker and a deputy. It was the first modern department store in Belgrade, completely different from traditional ones. It was the specific purpose of the building that allowed the designer freer treatment of the interior and the use of modern construction. This relatively small building on 8 x 20 meters, has a basement and four stories. Ground floor, intermediate floor and first floor represent the unique retail space. Department store was the first commercial building in Belgrade, with several stories interconnected and open, because the visibility is one of the main conditions to be met in department store designing. This open space was achieved by using pillars and galleries, as well as the iron bridge which was pulled through the central area at first story level, and illuminated through the facade and rectangular lanterns on the flat roof. The highest story is completely isolated by iron ceiling and suitable for storage, and in the rear, behind the retail space, there are located offices.

Reinforced concrete was used for the construction, like on the Belgrade Cooperative Building by architects Nikola Nestorović and Andra Stevanović. All structural elements - iron beams and decorative pillars were brought from Austria.

The architectural program of the Department store is well-matched by the Art Nouveau façade. Its simple orthogonal division resulted from the used materials. Performed as a glass "curtain" wall held by an iron grid, the facade is placed between two marble pylons with characteristic endings. White pylons, on the polished black granite ground, are decorated in relief, with naturalistic women's masks with loosed hair, from which the stylized geometric bands descend. These motifs, which appear on certain

Belgrade facades of that time, are inspired by the Orient and typical of the Art Nouveau style. Arched facade ending has moderate Art Nouveau decoration, as well as an iron fence on the balcony, which with its position cuts the building in the middle. Used stylized floral ornaments are aligned with the nature of the material and are not influenced by borrowings from classical architecture.

In the central part of the ground floor, placed symmetrically and trapezoidal drawn in the ground plan, is located the portal with masterful and interesting handles in the form of swans. This zoo-

morphic detail, with anthropomorphic female masks, geometric bands and floral trellis completes in this way the decorative repertoire of the Department store.

Department store in 16, Kralja Petra Street in Belgrade, pointedly vertical, with beautiful proportions and harmonious, is the most successful and the purest example of Art Nouveau architecture in Belgrade. This choice of style is not unusual considering that the engineer Viktor Azriel was educated in Vienna where he had the opportunity to learn and inspire himself directly at the source of Art Nouveau. This style, called differently in different countries - Art Nouveau (in France and Belgium), Jugendstil (Germany), Secession (Austria), Modern Style (in England) originated in the late 19th

Ентеријер

Фасада пројектовано стање

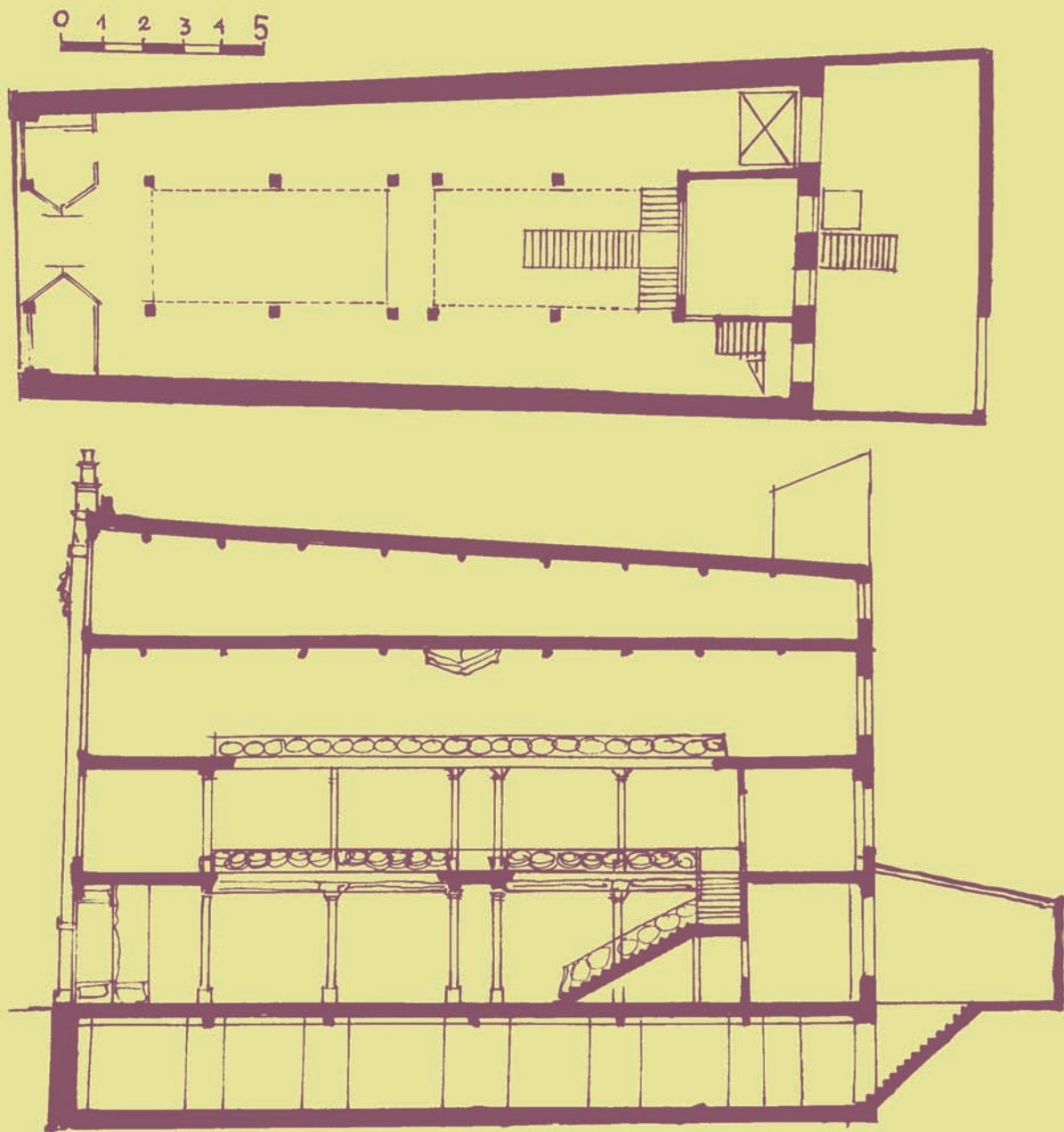
century as a reaction to Academic art and eclecticism. It is characterized by the use of new materials, rich ornaments, different concept of space, proportions, unusual colors. Owing to the Department store, Belgrade keeps the pace with the time, and the architect introduces Art Nouveau in the architecture of Belgrade almost simultaneously with other countries. By applying all the elements of the “new art” Viktor Azriel designed this unique architectural structure, which perhaps corresponds more to the general European trends, than to the domestic ones. Other buildings of Belgrade, included by the experts in Art Nouveau architecture, adopted only few, primarily decorative, elements of this style. On the Department store were used modern materials - glass, iron, reinforced concrete, all types of characteristic ornaments, the space is open and bright, the proportions are almost perfect ... And when an observer finally perceives in the shadow of the gorgeous academic buildings, unobtrusive and fascinating, full of contrasts, balanced and harmonious, it reminds him a little bit with its form of a triumphal arch and introduces him into an unexpected world.

The Department store was declared cultural property in 1966. (Decision of Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade No.1068/3 dated 30 December 1966)

Bibliography:

1. *Dossier of Cultural Monuments – Department Store, Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade*
2. *D. Azriel, My Trip to Palestine, Belgrade 1922*
3. *I Šlang, Jews of Belgrade, Belgrade 1926*
4. *Z. Manević, Pioneers of Modern Architecture in Belgrade, Architecture and Urbanism No.16, 1962*
5. *S.G. Bogunović, Azriel, Viktor David, Architectural Encyclopedia of Belgrade of 19th and 20th century, Belgrade, 2005, 681-682*
6. *D. Djuric-Zamolo, Victor David AZRIEL, Builders of Belgrade 1815-1914, Belgrade 2009, 16-20*

Основа и пресек

РОБНИ МАГАЗИН

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда

За издавача: мр Милица Грозданић, директор

Текст: Бојана Ибрајтер Газибара

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Јелена Топаловић – Китановић

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић,

Фотодокументација Завода за заштиту споменика културе града Београда

Тираж: 1000 примерака

Штампа: ЈП „Службени гласник“, Београд

Београд, 2011

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Издање је омогућио Град Београд,

Градска управа, Секретаријат за културу

